

El món del campí qui pugui

LLUÍS FOIX / Periodista

AVUI, 9 de setembre del 2009

Tots els canvis profunds i cíclics de la història tenen un moment de gestació intel·lectual, un llarg període de maduresa i un temps d'execució de les idees que transformen per bé o per mal les societats. Segons el nonagenari historiador marxista Eric Hobsbawm, el segle XX el van guanyar els Estats Units des de gairebé tots els punts de vista. Amèrica contribuí a la derrota dels dos sistemes totalitaris incubats a Europa i acabà sent la primera potència del món en els aspectes econòmics, científics, polítics, militars i culturals.

ERA TAN EVIDENT LA SUPREMACIA nord-americana als anys noranta que tot feia pensar que la democràcia liberal tenia les receptes adequades per fer front a qualsevol problema del món. Ara farà vuit anys vam veure en directe com els símbols més emblemàtics del sistema eren destruïts per barbàriques forces incontrolades que atacaven per primera vegada territori nord-americà.

AQUELLS ACTES TERRORISTES serien la primera conseqüència tràgica de la globalització engegada pels Estats Units i que ha tingut tants efectes positius arreu del planeta. Per respondre adequadament a aquella ignomínia, els americans aconseguiren el suport internacional per atacar l'Afganistan, el bressol del terrorisme talibà, i fer caure aquell règim iconoclasta que constituïa el principal niu de l'odi d'un sector de l'Islam radical contra els valors occidentals representats pels Estats Units i els seus aliats.

ENVALENTITS PER LA SEVA FORÇA MILITAR i per les ferides d'una carnisseria humana detestable, es cregueren que havien de perseguir un enemic difós en cercles minoritaris del món islàmic. Malgrat les reserves i crítiques dels seus aliats europeus s'obsessionaren a envair l'Iraq al marge de la llei i el dret internacional. El resultat és que avui el president Obama té pressa per enretirar les tropes de l'Iraq, on han mort més de cinc mil soldats americans, la democratització del Pròxim Orient que prometia el president Bush no ha avançat gens i la situació és més incerta que abans d'entrar en aquella guerra.

LA CRISI ECONÒMICA QUE SACSEJA EL MÓN SENCER té molt a veure en les decisions preses pels nord-americans quan pensaven que ells sols podien resoldre els problemes de la Humanitat perquè eren més forts, al marge de tenir o no raó. Al meu parer, el que ens ha portat a la present situació d'incertesa i de por col·lectiva és el fet d'haver menystingut el dret com a element imprescindible per garantir les relacions de convivència entre les persones, els pobles i les nacions.

FA TRENTA ANYS QUE MARGARET THATCHER es va convertir en la primera dona que ocupava el poder a Anglaterra. Un any després Ronald Reagan guanyava les eleccions americanes. Tots dos protagonitzaren una revolució conservadora que descansava en tres eixos principals: el millor govern era menys govern, el mercat ho regularia tot i faria que l'ascensor social funcionés automàticament i, finalment, la llibertat faria que es creés riquesa de manera natural.

NO DISCUTIRÉ PAS ELS AVANTATGES que la globalització ha portat arreu del món. Però també cal assenyalar les diferències cada vegada més grans que s'han produït en la societat americana, entre països rics i

pobres, entre la gran bossa de persones que passen gana i no tenen accés a una educació decent i les societats occidentals que, malgrat la crisi, estem relativament molt millor.

EL CAPITALISME LIBERAL TÉ UNA GRAN CAPACITAT de correcció que manca a tots els règims totalitaris. No perquè els governants ho vulguin sinó perquè han de passar comptes a les urnes, als Parlaments i a la pressió de l'opinió pública, que segueix de molt a prop els governs fent cas a les crítiques dels mitjans de comunicació. La Unió Soviètica va caure per pura ineficàcia del sistema. Però, sobretot, per no haver donat importància al dret de les persones. El mateix passà amb l'Alemanya de Hitler i amb totes les dictadures que han aparegut i s'han ensorrat en tots els temps. On falla el dret, la convivència és fa difícil, per no dir impossible.

AQUELLA REVOLUCIÓ CONSERVADORA dels anys vuitanta venia a dir que l'Estat miraria cap a un altre lloc mentre el mercat s'autoregularia, de tal manera que com menys lleis millor aniria tot plegat. La condició humana ha fet que la cobdícia, l'enriquiment fàcil i ràpid, el menyspreu a l'altre i el pensar que amb diners es podia aconseguir tot fossin els valors dominants.

LA CRISI, TOTES LES CRISIS polítiques i econòmiques, tenen com a fonament la ignorància del dret, que no és altra cosa que la protecció dels més febles, i una ocultació de la veritat del que passa.

L'ENCÍCLICA DEL PAPA BENET XVI ha passat sense pena ni glòria per les pàgines dels diaris i per l'univers dels tertulians que opinem del que calgui i quan calgui encara que tinguem coneixements força superficials

sobre tot. L'exacerbació dels drets, diu el Papa, condueix a l'oblit dels deures. S'aprecia sovint, diu, una relació entre la reivindicació del dret a la superfluïtat, i fins i tot a la transgressió i al vici, en les societats opulentes, i la carència de menjar, d'aigua potable i instrucció bàsiques o cures sanitàries elementals a certes regions del món subdesenvolupat i també a la perifèria de les grans ciutats. És un document incòmode en aquest món global on les lleis i la veritat van darrere de l'èxit personal, de l'egoisme de minories que han enganyat milions de persones que han fet confiança a institucions que eren dirigides per executius d'institucions que actuaven sense tenir en compte la llei.

RES DEL QUE PASSA ÉS NOU. El president Pujol feia unes interessants reflexions en un article publicat a La Vanguardia el 31 d'agost. Deia que de la crisi ens en podem sortir si tenim actituds estimulants, constructives i esforçades. Idees, valors i actituds, escrivia Pujol, dient que s'ha de construir un nou discurs en què es conjuminin la llibertat, la justícia i l'eficàcia.

NO ÉS UNA CRISI DEL MERCAT sinó dels mercaders, diu el notari López Burniol. És, per tant, una crisi de conductes personals i col·lectives que han construït el món del campí qui pugui, un món dels espavilats, dels que menystenen l'altre a menys que sigui en benefici propi.

EL CAPITALISME LIBERAL CONSERVADOR que ha fet fallida des de Nova York fins a Londres necessita una correcció per delimitar els drets i deures de tots els ciutadans. Hem viscut a cavall del crèdit i de l'especulació, i hem creat una gran bombolla que ens ha esclatat a les mans. Hem gastat molts diners que simplement no existien i hem oblidat l'esforç, l'estalvi, el treball ben fet pensant també en els altres.